

УДК 341.2

DOI <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2026.34.34>

ПОШИРЕННЯ НЕПРАВДИВОЇ ТА МАНІПУЛЯТИВНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЯК ЗАГРОЗА ДЕМОКРАТІЇ У ДЕРЖАВАХ ЄС

Сидор Андрій,

аспірант,

факультет міжнародних відносин,

кафедра міжнародних відносин та дипломатичної служби

Львівського національного університету імені Івана Франка

ORCID ID: 0009-0008-3776-991X

У статті розглядається еволюція феномену дезінформації як системної проблеми для демократичного розвитку Європейського Союзу. На основі останніх наукових досліджень, дезінформація розглядається не лише як неправдивий або оманливий контент, а як структурна умова, що виникає в результаті взаємодії геополітичної конфронтації, внутрішньої політичної поляризації та економіки уваги, що базується на платформах. Аналіз показує, що сучасні системи дезінформації функціонують у різних формах (державні операції впливу, маніпуляції всередині країни, комерційно мотивована дезінформація, алгоритмічне посилення та синтетичні медіа, створені штучним інтелектом) створюючи складне середовище, в якому оманливі нарративи можуть швидко поширюватися та формувати громадську думку. У статті також досліджуються механізми, за допомогою яких дезінформація проникає в політичну сферу держав-членів ЄС, приділяючи особливу увагу ролі іноземних акторів, таких як Росія та Китай, а також внутрішніх акторів, включаючи популістські партії, гіперпартійні ЗМІ та ідеологічно організовані онлайн-спільноти. Особлива увага приділяється алгоритмічним інфраструктурам, які підтримують вірусність маніпулятивного контенту та послаблюють демократичні дебати. Дослідження критично оцінює багатогранну реакцію ЄС, а також внесок мереж перевірки фактів, ініціатив з медіаграмотності та організацій громадянського суспільства. Результати дослідження показують, що, незважаючи на значний інституційний прогрес, наявні заходи протидії дезінформації залишаються недостатніми з огляду на масштаби, швидкість та адаптивність сучасних методів маніпулювання інформацією. У статті стверджується, що демократична стійкість в ЄС вимагає комплексного підходу, який поєднує в собі забезпечення дотримання нормативних вимог, прозорість алгоритмів, сталу підтримку незалежної журналістики та перевірки фактів, комплексну політику медіаграмотності та скоординовані геополітичні стратегії. Зрештою, у дослідженні робиться висновок, що захист демократичного порядку ЄС у цифрову епоху залежить не тільки від запобігання шкідливому контенту, а й від зміцнення соціальних, інституційних та когнітивних основ довіри, плюралізму та громадянської активності.

Ключові слова: дезінформація; цифрове врядування ЄС; медіаграмотність; перевірка фактів; алгоритмічне посилення; операції іноземного впливу; демократична стійкість; відповідальність платформ; інформаційний безлад.

Sydor Andrii. The spread of false and manipulative information as a threat to democracy in EU countries: current situation and prospects for counteraction

This article examines the evolution of disinformation as a systemic problem for the democratic development of the European Union. Based on recent scientific research and the EU's political framework, the study considers disinformation not only as false or misleading content, but as a structural condition resulting from the interaction of geopolitical confrontation, internal political polarization, and a platform-based attention economy. The analysis shows that contemporary disinformation ecosystems operate in various forms – state influence operations, domestic manipulation, commercially motivated disinformation, algorithmic amplification, and synthetic media created by artificial intelligence – creating a complex environment in which misleading narratives can spread rapidly and shape public opinion. The article also explores the mechanisms through which disinformation penetrates the political sphere of EU member states, paying particular attention to the role of foreign actors such as Russia and China, as well as domestic actors, including populist parties, hyper-partisan media, and ideologically organized online communities. Particular attention is paid to algorithmic infrastructures that support the virality of manipulative content and undermine democratic debate. The study critically assesses the multifaceted response of the EU, actions, and the contribution of fact-checking networks, media literacy initiatives, and civil society organizations. The results of the study show that, despite significant institutional progress, existing measures to counter disinformation remain insufficient given the scale, speed, and adaptability of modern methods of information manipulation. The article argues that democratic resilience in the EU requires a comprehensive approach that combines regulatory enforcement, algorithm transparency, sustained support for independent journalism

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

and fact-checking, comprehensive media literacy policies, and coordinated geopolitical strategies. Ultimately, the study concludes that protecting the EU's democratic order in the digital age depends not only on preventing harmful content, but also on strengthening the social, institutional, and cognitive foundations of trust, pluralism, and civic engagement.

Key words: *disinformation; EU digital governance; media literacy; fact-checking; algorithmic amplification; foreign influence operations; democratic resilience; platform accountability; information disorder.*

В останні роки інформаційне середовище Європейського Союзу зазнало глибоких змін, спричинених цифровізацією, зростанням популярності комунікації на платформах та посиленням геополітичної конкуренції. Ці зміни суттєво вплинули на умови функціонування демократичних процесів, зробивши їх все більш вразливими до поширення неправдивої та маніпулятивної інформації. Дезінформація перетворилася з епізодичного викривлення фактів на постійну структурну проблему, яка впливає на довіру громадськості, політичну участь та легітимність демократичних інститутів. У цьому контексті захист демократичного врядування в державах-членах ЄС став невіддільним від здатності протидіяти маніпулюванню інформацією в цифровій сфері.

Актуальність цього питання ще більше посилилася через низку криз, що пов'язані між собою, зокрема пандемію COVID-19, масштабні дебати про міграцію, виборчі цикли в Європі і, що найголовніше, повномасштабне вторгнення Росії в Україну. Ці події створили сприятливі умови для швидкого поширення поляризованих і оманливих наративів, які експлуатують суспільні побоювання та інституційні вразливості. Як результат, дезінформація в ЄС дедалі частіше виступає не просто як неправдивий контент, а як частина ширшого явища інформаційного безладу, підсиленого алгоритмічним посиленням, економічними стимулами цифрових платформ та зростаючою політичною поляризацією в державах-членах.

Хоча проблема дезінформації активно досліджується в політичній науці, медіа-дослідженнях та дослідженнях у сфері безпеки, значна частина існуючої літератури зосереджується або на окремих випадках іноземного втручання, або на окремих регуляторних заходах. Залишається потреба у комплексному аналітичному підході, який концептуалізує дезінформацію як системну та багаторівневу загрозу демократичному розвитку, інтегруючи геополітичні, внутрішні та технологічні виміри. Такий підхід є особливо важливим у контексті ЄС, чий нормативні засади прозорості, плюралізму та управління на основі правил створюють як стійкість, так і специфічну вразливість до маніпулювання інформацією.

Метою цієї статті є аналіз поширення неправдивої та маніпулятивної інформації як структурної загрози демократії в країнах ЄС. Дослідження має на меті визначити основні форми та суб'єктів сучасної дезінформації, дослідити механізми, через які вона впливає на політичні процеси, та оцінити ефективність регуляторних, інституційних та суспільних заходів реагування Європейського Союзу. Таким чином, стаття прагне сприяти глибшому розумінню демократичної стійкості в ЄС в умовах швидкої цифрової трансформації та постійного інформаційного тиску.

Сучасне інформаційне середовище Європейського Союзу характеризується конвергенцією геополітичної конкуренції, економікою уваги (що базується на платформах), та зниженням довіри громадськості до інституціоналізованої влади. У цьому контексті дезінформація перетворилася з периферійного комунікативного порушення на структурну силу, здатну переформатувати політичну поведінку, порушити інституційну легітимність та реконфігурувати демократичну публічну сферу. Вчені все частіше розглядають дезінформацію не просто як неправдивий контент, а як частину ширшої системи «інформаційного безладу», в якій оманливі, маніпулятивні або вирвані з контексту повідомлення поширюються з безпрецедентною швидкістю та масштабом завдяки алгоритмічному підсиленню та соціально-політичній фрагментації. Ця система спричиняє кумулятивні спотворення в мисленні громадськості, ускладнюючи здатність демократичних суспільств підтримувати обговорення, основою яких є спільне розуміння фактів.

У контексті ЄС ця еволюція має особливі наслідки. Нормативна архітектура Євросоюзу, заснована на прозорості, плюралізмі та правовому управлінні, робить його як мішенню для ворожих іноземних впливів, так і вразливим до маніпуляцій, що генеруються зсередини. Як зазначає Європейська комісія, дезінформаційні кампанії все частіше спрямовані на ослаблення соціальних передумов демократичної активності шляхом підризу довіри, створення когнітивного переважання та використання невдоволення, пов'язаного з ідентичністю [5]. Ця динаміка посилилася між 2015 і 2025 роками, особливо під час таких криз, як пандемія COVID-19 і повномасштабне вторгнення Росії в Україну, що створило можливості для швидкого поширення розкольницьких наративів на багатьох цифрових платформах.

Характер дезінформації, що розповсюджується в ЄС, еволюціонував від ідеологічно безумовної пропаганди до багатогранного гібридного явища, що використовує текст, зображення, короткі відео,

гумористичні меми та синтетичні медіа. Можна виділити п'ять типів, що взаємопідсилюють один одного: дезінформація, що фінансується державою, внутрішньополітична маніпуляція, дезінформація з комерційною мотивацією, алгоритмічно підсилений контент та обман, створений штучним інтелектом.

Державні кампанії, найпомітніші з яких походять з Росії та Китаю, мають на меті підірвати суспільну згуртованість, поляризувати електорат та послабити підтримку зовнішньої політики ЄС. Проєкт EUvsDisinfo зафіксував понад 15 тис. задокументованих випадків прокремлівської дезінформації, починаючи з 2015 р., продемонструвавши не тільки масштаб, а й послідовну тематичну узгодженість у зображенні ЄС як слабкого, залежного від зовнішніх акторів або принципово незданого до колективних дій [17]. Китайські операції, хоча історично менш агресивні, все частіше використовують цільові наративи, що підкреслюють роз'єднаність ЄС і «західну ідеологічну упередженість», особливо під час дебатів про цифрове регулювання та економічні відносини з Пекіном.

Внутрішня дезінформація є не менш вагомим чинником дестабілізації. Дослідження показують, що популістські партії, гіперпартійні ЗМІ та ідеологічно орієнтовані мережі інфлюенсерів стратегічно маніпулюють інформаційним середовищем, щоб домінувати в наративах або делегітимізувати політичних опонентів. Наприклад, в Угорщині проурядові ЗМІ систематично поширюють антиєвропейські конспірологічні теорії, особливо ті, що стосуються міграції та благодійної діяльності Дж. Сороса [1]. Подібним чином, виборчий цикл 2023 р. у Польщі продемонстрував, що короткоформатні платформи, такі як TikTok, стали важливими майданчиками для внутрішньо генерованої дезінформації, особливо щодо безпеки та міграції.

Комерційно мотивована дезінформація, включаючи клікбейти та сенсаційні наративи, має успіх у середовищах, де залучення користувачів монетизується. Хоча комерційно орієнтована дезінформація не має чіткої політичної мети, вона сприяє створенню атмосфери недовіри, насичуючи публічну сферу емоційно зарядженим та оманливим контентом.

Алгоритмічно вдосконалена дезінформація є, мабуть, найбільшою системною загрозою. Дослідження послідовно демонструють, що неправдива або емоційно провокативна інформація поширюється швидше і ширше, ніж фактичні спростування, завдяки логіці дизайну платформ, оптимізованих для залучення аудиторії [18]. Така динаміка створює самопідсилюючі «ехо-камери», звужуючи доступ користувачів до різноманітних точок зору та посилюючи упередження.

Нарешті, дезінформація, генерована штучним інтелектом, включаючи дїпфейки та синтетичні тексти, швидко поширюється з 2023 р., особливо на таких платформах, як TikTok, X та Telegram. Під час європейських виборів 2024 р. синтетичний контент, що імітував політиків або симулював спонтанні реакції громадськості, сприяв плутанині щодо автентичності політичної комунікації [3]. Стратегічне використання таких засобів масової інформації посилює епістемічну невизначеність, яка вже існує в цифровому середовищі.

Поширення дезінформації в ЄС не можна пов'язати з діяльністю одного суб'єкта, а є результатом складної взаємодії геополітичних, внутрішніх та технологічних чинників. Розуміння цієї трикутної структури (зовнішньої, внутрішньої та інфраструктурної) є необхідним для аналізу вразливих місць та розробки ефективних заходів управління.

Росія продовжує керувати наймасштабнішою та найкраще координованою системою дезінформації, спрямованою проти ЄС. Ці заходи поєднують державні ЗМІ (RT, Sputnik), таємні мережі вигаданих персонажів, канали Telegram та місцевих акторів, що мають вплив. Операція «Двійник» 2024 р. є прикладом витонченості таких кампаній: через клоновані вебсайти провідних європейських газет прокремлівські актори поширювали сфабриковані статті, які були не відрізнити від реальних матеріалів, створених фаховими журналістами [16]. Ця тактика не тільки сприяла поширенню неправдивих наративів, а й підірвала довіру громадськості до професійних ЗМІ.

Крім того, дезінформація, що поширюється знизу вгору конспірологічними спільнотами, антивакцинальними групами, антиімміграційними мережами або ультраправими цифровими субкультурами, часто збігається з більш широкими геополітичними наративами. Такий «ідеологічний резонанс без координації» ускладнює регуляторні підходи, оскільки часто підпадає під захист свободи поглядів.

Цифрові платформи становлять інфраструктурну основу поширення дезінформації. Алгоритмічні системи ранжування надають пріоритет контенту, що викликає сильні емоційні реакції, а непрозорі механізми рекомендацій захищають платформи від незалежного контролю. Згідно з внутрішніми дослідженнями Meta, її алгоритми непропорційно просували поляризуючий політичний контент у фрагментованих цифрових середовищах, особливо в ЄС [2]. Незважаючи на реформи основних платформ, аудиторі та організації громадянського суспільства, такі як Mozilla Foundation, продовжують стверджувати, що структурні стимули залишаються незмінними [13].

Критичною проблемою є відсутність прозорості API платформ, які часто виключають дані щодо шляхів рекомендацій, що робить майже неможливими моделювання особливостей поширення дезінформації або оцінку відповідності платформ до Закону про цифрові послуги ЄС [10]. Ця непрозорість перешкоджає розробці політики на основі фактичних даних і послаблює механізми підзвітності.

Вплив дезінформації на демократії ЄС є багатовимірним і позначається на цілісності виборчого процесу, інституційній легітимності та епістемічних засадах публічної сфери.

Виборчі процеси стали головними цілями. Парламентські вибори 2023 р. в Словаччині продемонстрували деструктивний потенціал дезінформаційних кампаній у формуванні політичної поведінки. Неправдиві наративи, поширені через Telegram і Facebook, такі як заяви про призов до НАТО або культурні «загрози» з боку України, були підсилені вітчизняними популістськими діячами і сприяли поляризації та фрагментації політикуму [9]. Подібні тенденції проявилися в Іспанії в 2023 р., де для пародіювання або дискредитації провідних політичних діячів використовувалися фейкові відео та заяви, згенеровані штучним інтелектом, що стирало межу між політичною сатирою та стратегічною маніпуляцією виборцями.

Поза виборами інституційна довіра в ЄС зазнала ерозії. Наприклад, німецькі суспільні мовники зіткнулися з координованими хвилями делегітимізації, зокрема з боку правих мереж Telegram, пов'язаних із закордонними інфраструктурами дезінформації [16]. Дезінформація, пов'язана з кліматом, під час протестів 2023–2024 рр. ще більше посилила недовіру до парламентського процесу прийняття рішень, зображуючи кліматичну політику як форму авторитарного втручання.

Навіть інституції на рівні ЄС не є імунними. Під час протистояння між Польщею та ЄС щодо верховенства права у 2022–2023 рр. дезінформаційні кампанії зображували Суд Європейського Союзу як інструмент західного політичного домінування, що поглиблює поляризацію суспільства та послаблює підтримку наднаціонального врядування [11].

Кумулятивним наслідком цієї динаміки є нормалізація політичного середовища постправди, в якому емоційно заряджені наративи витісняють аргументацію, засновану на фактах. Як зазначають С. Левандовський, У. Екер та інші, вплив повторюваної дезінформації сприяє переформатуванню когнітивних процесів, роблячи людей більш сприйнятливими до емоційно забарвленої неправди і менш чутливими до перевіреної інформації [12]. Ця епістемічна деградація підриває фундаментальні демократичні норми плюралістичного обговорення та раціонального компромісу.

У міру того як дезінформація все глибше вкорінюється в комунікаційних інфраструктурах ЄС, традиційні коригувальні механізми не встигають за нею. Ініціативи з перевірки фактів, хоча й є незамінними для документування та виправлення неправдивих тверджень, все ж втілюються в умовах структурних обмежень, що знижують ефективність. Їхня модель є переважно реактивною: дезінформація часто поширюється вірусно задовго до того, як факт-чекери можуть відреагувати, і навіть коли виправлення оприлюднюються, їхній вплив є незначним порівняно з психологічною силою первинного впливу. Дослідження показують, що перевірка фактів може призвести до короткострокових змін у переконаннях, проте довгостроковий вплив на поведінку залишається обмеженим, якщо вона не вбудована в ширший освітній контекст [4].

Проте з середини 2010-х років сфера перевірки фактів у ЄС значно розширилася. Зі створенням Європейської обсерваторії цифрових медіа (EDMO) транскордонна співпраця між журналістами, науковцями та дослідниками OSINT зросла за масштабами та методологічною досконалістю. Протягом першого року повномасштабного вторгнення Росії в Україну EDMO та її філії задокументували понад тисячу неправдивих тверджень, пов'язаних з біженцями, діяльністю НАТО та енергетичною безпекою, що ілюструє обсяг і наполегливість наративів, пов'язаних з Кремлем [17]. Національні організації, такі як Correctiv (Німеччина), Les Décodeurs (Франція) та Demagog (Польща), також посіли місцеві можливості для моніторингу політично чутливих наративів та протидії маніпулятивному вірусному контенту.

Медіаграмотність стала більш проактивною стратегією, спрямованою на розвиток когнітивної стійкості та підвищення здатності громадян оцінювати онлайн-контент. ЄС просуває цю стратегію через такі ініціативи, як «Медіаграмотність для всіх» та «Європейський тиждень медіаграмотності», а кілька держав-членів, зокрема Фінляндія, інтегрували критичні цифрові навички в систему формальної освіти. Порівняльні дослідження ставлять Фінляндію на перше місце в рейтингу медіаграмотності ЄС завдяки її системному підходу, який включає критичне мислення в усі навчальні предмети з раннього віку [21]. Інші держави, зокрема Нідерланди та Естонія, прийняли подібні рамки.

Інноваційні педагогічні практики продемонстрували вимірювані результати. Рандомізоване контрольоване дослідження, проведене Рузенбеком та його колегами, показало, що короткі онлайн-ігри, такі як «Bad News», які імітують тактику агентів дезінформації, значно покращують здатність

користувачів розпізнавати маніпулятивні техніки [15]. Ці висновки узгоджуються з більш широкою «теорією імунізації», яка стверджує, що попереднє ознайомлення з ослабленими формами дезінформації тренує когнітивні захисні механізми та зменшує сприйнятливості до майбутнього оманливого контенту.

Незважаючи на ці досягнення, медіаграмотність залишається нерівномірно інституціоналізованою в ЄС. Розбіжності в доступі до цифрових технологій, підготовці вчителів та пріоритетах національних навчальних програм обмежують можливості з масштабування в довгостроковій перспективі. Більше того, маргіналізовані групи, люди похилого віку, населення з низьким рівнем доходів, мігранти, часто залишаються поза межами офіційних програм медіаграмотності, хоча вони є одними з найбільш вразливих до маніпуляцій. Як результат, освітні заходи, хоча і є необхідними, повинні доповнюватися структурними реформами на рівні платформ та регулювання, щоб вирішити системну природу проблеми.

Онлайн-платформи, зокрема Meta, Google, YouTube, X та TikTok, відіграють вирішальну роль у формуванні обігу інформації та видимості політичних наративів. Їхні бізнес-моделі в основному побудовані на максимізації залучення користувачів, що створює внутрішню напругу між демократичною стійкістю та корпоративним прибутком. Хоча за останнє десятиліття платформи прийняли широкий спектр політик щодо модерації контенту, послідовність, прозорість та ефективність цих заходів залишаються дуже нерівномірними.

Відповідно до Кодексу практики ЄС щодо дезінформації, основні платформи добровільно зобов'язалися зменшити видимість неправдивого контенту, покращити доступ до даних для дослідників та демонетизувати поширення дезінформації [8]. Переглянутий Кодекс, безпосередньо пов'язаний із Законом про цифрові послуги, запровадив більш суворі вимоги: структуровані оцінки ризиків, незалежні аудити та зобов'язання щодо звітності перед Європейською Комісією. Перехід від саморегулювання до спільного регулювання слід розглядати як значний крок у його розвитку.

Однак рівень дотримання вимог на різних платформах значно відрізняється. Meta запровадила партнерські програми з перевірки фактів третіми сторонами, попереджувальні мітки та алгоритмічне пониження рейтингу, а YouTube інтегрував контекстні інформаційні панелі під відео, пов'язані з виборами та здоров'ям. TikTok налагодив партнерські відносини з факт-чекерами та просував кампанії з медіаграмотності, такі як #ThinkBeforeYouDo. Проте X з 2023 р. різко скоротив можливості модерації, відмовившись від добровільного Кодексу та скоротивши механізми його виконання, що викликало занепокоєння в Комісії щодо посилення ризиків дезінформації [5].

Емпіричні дані демонструють неоднозначні результати. Дослідження показують, що спонукання користувачів до роздумів про точність інформації зменшує поширення оманливого контенту на таких платформах, як Facebook, на 35% [14], а позначки на кшталт «неправдива інформація» значно зменшують ймовірність повторного поширення [3]. Однак досвідчені актори все частіше обходять автоматизовану модерацію за допомогою лінгвістичного заплутування, координації в закритих групах та гібридних мереж, що поєднують вплив людей з автоматизованою діяльністю ботів.

Дві постійні структурні проблеми підривають управління платформами. По-перше, непрозорість алгоритмів заважає дослідникам, регуляторним органам та акторам громадянського суспільства вивчати, як системи рекомендацій підсилюють певні наративи. Навіть платформи, які заявляють про забезпечення прозорості, такі як «центри прозорості» TikTok та YouTube, часто обмежують доступ до значущих даних, включаючи шляхи рекомендацій та алгоритмічну вагу [10]. По-друге, бізнес-стимули продовжують надавати перевагу сенсаційному, емоційно зарядженому контенту, що змушує платформи неохоче змінювати архітектуру, орієнтовану на залучення користувачів.

Закон про цифрові послуги, який з 2024 р. повністю застосовується до дуже великих онлайн-платформ (VLOP), намагається вирішити ці проблеми, встановлюючи обов'язкові вимоги щодо зменшення ризиків, доступу до даних, прозорості алгоритмів та незалежного аудиту. Він надає Комісії безпрецедентні повноваження з нагляду, включаючи значні фінансові санкції за невиконання вимог. Проте довгострокова ефективність DSA залишається неперевіреною, а можливості з забезпечення дотримання законодавства в установах ЄС та державах-членах ще розвиваються. Попередні спостереження свідчать, що, хоча DSA посилив регуляторний вплив, постійна асиметрія в технічних знаннях та ресурсах між регуляторними органами та технологічними компаніями створює значні проблеми з імплементацією.

Реакція ЄС на дезінформацію еволюціонувала від реактивної, фрагментованої стратегії до більш узгодженої багаторівневої системи управління, що інтегрує регуляторні, безпекові, освітні та дипломатичні аспекти.

Її оперативне впровадження частково здійснюється Східною робочою групою StratCom Європейської служби зовнішніх дій, яка з 2015 р. відстежує та викриває іноземну дезінформацію, зокрема з джерел, пов'язаних з РФ. Проект «ЄС проти дезінформації» залишається однією з найповніших

ініціатив, хоча аналітики відзначають його лінгвістичні обмеження та потенційний геополітичний дисбаланс. Паралельно з цим, система швидкого оповіщення (RAS), запроваджена у 2019 р., забезпечує механізм обміну інформацією в режимі реального часу між державами-членами, хоча її використання є непослідовним [5].

Незважаючи на прогрес, все ж залишається декілька слабких місць зі структурного погляду. Національні регуляторні органи значно відрізняються за своїми можливостями, що призводить до нерівномірного виконання зобов'язань з боку платформ. Вони продовжують використовувати юридичні неоднозначності, а суб'єкти дезінформації впроваджують інновації швидше, ніж регуляторні рамки можуть до них адаптуватися. Необхідність забезпечити баланс рішучих заходів проти маніпуляцій із захистом свободи вираження поглядів та плюралізму ЗМІ залишається постійним нормативним викликом.

Аналіз показує, що дезінформація в ЄС перетворилася на структурний, багаторівневий виклик, який зачіпає основні функції демократичного врядування. Більше не достатньо розглядати дезінформацію як окремі випадки неправди або епізодичне втручання; її слід розуміти як системну умову, сформовану геополітичним конфліктом, внутрішньою поляризацією та цифровими інфраструктурами. Кумулятивним ефектом є поступова ерозія епістемічних основ, необхідних для демократичних обговорень, що виявляється у зниженні довіри громадськості, посиленні соціальної фрагментації та збільшенні вразливості виборчих та інституційних процесів.

Хоча ЄС досяг значного прогресу в розробці регуляторних, освітніх та стратегічних інструментів (від Закону про цифрові послуги та Кодексу практики щодо дезінформації до мереж перевірки фактів, ініціатив з медіаграмотності та скоординованих заходів у сфері зовнішньої політики), ці заходи залишаються недостатніми, зважаючи на масштаби, швидкість та адаптивну витонченість сучасних методів маніпулювання інформацією. Ефективна демократична стійкість вимагає не лише коригувальних заходів, а й інтегрованої довгострокової стратегії, яка поєднує регуляторне забезпечення, відповідальність платформ, когнітивне розширення можливостей та геополітичну обізнаність. Тому стабільні інвестиції в незалежну журналістику, прозоре алгоритмічне управління та громадянські можливості повинні стати основними стовпами підходу ЄС.

Зрештою, захист демократичного розвитку в цифрову епоху залежить не тільки від пом'якшення шкоди, але й від відновлення соціальної та інституційної інфраструктури, яка сприяє довірі, плюралізму та обґрунтованому суспільному мисленню. Виклик, який ставить дезінформація, вимагає трансформації моделі демократичного врядування ЄС, яка передбачала би інтеграцію технологічного нагляду, міждержавного співробітництва та суспільної стійкості у цілісну та перспективну структуру, здатну захищати демократію в умовах швидких інформаційних змін.

Література:

1. Bayer J., Bitiukova N., Bard P., et al. Disinformation and propaganda: impact on the functioning of the rule of law and democratic processes in the EU and its Member States. European Parliament. Brussels, 2021. URL: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EXPO_STU\(2021\)653633](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EXPO_STU(2021)653633) (дата звернення: 12.10.2025).
2. Bundesregierung warnt vor russischer Desinformation. Tagesschau. 2025. URL: <https://www.tagesschau.de/faktenfinder/kontext/russland-desinformation-110.html> (дата звернення: 22.10.2025).
3. Cesarini P. Propaganda and disinformation: Lessons from 2024/25 elections in Europe. European Digital Media Observatory. 2025. URL: <https://edmo.eu/edmo-news/propaganda-and-disinformation-lessons-from-2024-25-elections-in-europe/> (дата звернення: 17.10.2025).
4. Clayton K., Blair S., Busam J.A., et al. Real solutions for fake news? Measuring the effectiveness of general warnings and fact-check tags in reducing belief in false stories on social media. *Political Behavior*. 2020. Vol. 42. № 4. P. 1073–1095.
5. Code of Practice on Disinformation. Brussels, 2022. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/policies/code-practice-disinformation> (дата звернення: 15.10.2025).
6. Disinformation narratives during the 2023 elections in Europe. 2023. URL: <https://edmo.eu/publications/disinformation-narratives-during-the-2023-elections-in-europe/> (дата звернення: 20.10.2025).
7. Disinformation Progress Reports – July 2023. Brussels, 2023. URL: <https://disinfocode.eu/reports/download/14> (дата звернення: 14.10.2025).
8. Ecker U.K.H., Lewandowsky S., Cook J., et al. The psychological drivers of misinformation belief and its resistance to correction. *Nature Reviews Psychology*. 2022. Vol. 1. № 1. P. 13–29.
9. European External Action Service. A Strategic Compass for Security and Defence: For a European Union that protects its citizens, values and interests and contributes to international peace and security. Brussels, 2022. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/strategic-compass-security-and-defence-0_en (дата звернення: 19.10.2025).
10. GLOBSEC Trends 2023: United we (still) stand. Bratislava, 2023. URL: <https://www.globsec.org/what-we-do/publications/globsec-trends-2023-united-we-still-stand> (дата звернення: 15.10.2025).
11. Gorwa R., Binns R., Katzenbach C. Algorithmic content moderation: Technical and political challenges in the automation of platform governance. *Big Data & Society*. 2020. Vol. 7. № 1. P. 1–15.

12. Granat K. The parliamentary politics of the rule of law crisis in the EU. *Journal of European Integration*. 2023. Vol. 45. № 7. P. 1017–1034.
13. Lewandowsky S. The ‘post-truth’ world, misinformation, and information literacy: A perspective from cognitive science. In: *Informed societies: Why information literacy matters for citizenship, participation and democracy*. London, 2020. P. 69–87.
14. Open Society Institute. *Media Literacy Index 2023*. Sofia, 2023. URL: <https://osis.bg/wp-content/uploads/2023/06/MLI-report-in-English-22.06.pdf> (дата звернення: 25.10.2025).
15. Pennycook G., McPhetres J., Zhang Y., et al. Fighting COVID-19 misinformation on social media: Experimental evidence for a scalable accuracy nudge intervention. *Psychological Science*. 2020. Vol. 31. № 7. P. 770–780.
16. Roozenbeek J., Maertens R., McClanahan W., van der Linden S. Disentangling item and testing effects in inoculation research on online misinformation: Solomon revisited. *Educational and Psychological Measurement*. 2021. Vol. 81. № 2. P. 340–362.
17. Standard Eurobarometer 101 – Public opinion in the European Union. Brussels, 2024. URL: <https://veriangroup.com/hubfs/BE/Eurobarometer/Standard-101-Spring%202024.pdf> (дата звернення: 01.11.2025).
18. The Facebook Files, Part 4: The Outrage Algorithm. *The Journal*. The Wall Street Journal. 2021. URL: <https://www.wsj.com/podcasts/the-journal/the-facebook-files-part-4-the-outrage-algorithm/b2069914-3bd4-4d3d-8061-b9630f520696> (дата звернення: 23.10.2025).
19. Vosoughi S., Roy D., Aral S. The spread of true and false news online. *Science*. 2018. Vol. 359. № 6380. P. 1146–1151.
20. Wardle C., Derakhshan H. *Information disorder: Toward an interdisciplinary framework for research and policy making*. Council of Europe. Strasbourg, 2017. URL: <https://edoc.coe.int/en/media/7495-information-disorder-toward-an-interdisciplinary-framework-for-research-and-policy-making.html> (дата звернення: 25.10.2025).
21. YouTube regrets: Investigating YouTube’s ineffective user controls. 2022. URL: <https://www.mozillafoundation.org/en/youtube/findings/> (дата звернення: 22.10.2025).

Дата першого надходження статті до видання: 23.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 01.05.2026